

Rozwój mowy i artykulacji przedszkolaka – normy rozwojowe

Językowe porozumiewanie się z otoczeniem jest bardzo ważną umiejętnością człowieka. W wieku przedszkolnym intensywnie przebiega rozwój mowy dziecka, doskonalą się jego kompetencje językowe i komunikacyjne. Rozwija słownik bierny i czynny dziecka, wzrastają możliwości artykulacyjne oraz umiejętność tworzenia coraz bardziej złożonych wypowiedzi słownych. W efekcie tych zmian dziecko może coraz aktywniej poznawać świat, wyrażać swe potrzeby, rozumieć komunikaty innych ludzi, dzielić się zainteresowaniami, nawiązywać kontaktów społeczne.

Obserwacja rozwoju mowy i jego stymulacja oraz w razie potrzeby zapewnienie wsparcia terapeutycznego, są ważnym zadaniem przedszkola oraz rodziców.

Pamiętajmy, że rozwój mowy dziecka łączy się z rozwojem poznawczym i społeczno-emocjonalnym.

Prawidłowy rozwój mowy – normy wiekowe

Dzieci 3-letnie

Dziecko 3-letnie rozumie to, co do niego mówimy, jeżeli treść naszych wypowiedzi nie wybiega poza jego wcześniejsze doświadczenia. Dziecko spełnia polecenia zawierające znane mu wyrazy (np. wskazuje części ciała, części zabawek, przynosi przedmioty, próbuje wykonywać codzienne czynności według podanych instrukcji słownych, pytane – podaje swoje imię). Dziecko komunikuje się z otoczeniem budując kilkuwyrazowe zdania. Mówi chętnie i dużo. Jest ciekawe świata i zadaje wiele pytań. Opowiada o tym, co aktualnie widzi. W wypowiedziach maluchów wiele jest jeszcze błędów gramatycznych, które z czasem ulegną poprawie.

Dziecko 3-letnie powinno już wymawiać wszystkie samogłoski (a,o,e,u,i,y,ą,ę), chociaż w jego mowie mogą jeszcze występować ich zamiiany, np. a=o. e=a, i=y (jest to związane z niewykształconą sprawnością narządów artykulacyjnych). Ze spółgłosek 3-latek powinien już wymawiać : m, mi, b, bi, p, pi, f, fi, w, wi, ś, ź, ć, dź, ń, k, ki, g, gi, ch, t, d, n, l, li, j, ł. W tym wieku mogą się już pojawiać głoski s, z, c, dz oraz sz, ż, cz, dż ale zazwyczaj są one jeszcze zmiękczone i zamieniane na ś, ź, ć, dź. Głoska „r” jest bardzo często zamieniana na „l” lub „j”.

W trudnych wyrazach, w których spółgłoski znajdują się obok siebie, mogą być one opuszczane lub zastępowane innymi dźwiękami, np. [pła] zamiast pchła. Długość wyrazów może powodować przestawianie dźwięków mowy.

Dziecko 4-letnie

Dziecko rozumie i wykonuje nasze polecenia, także te, które zawierają wyrażenia przymikowe (na, pod, do, w, przed, za, obok), rozpoznaje kolory, odpowiada na trudniejsze już pytania wykraczające poza aktualnie przeżywaną sytuację (np. co zrobisz, jak będziesz głodny/zmęczony itp.). Wypowiedzi są coraz bardziej złożone, pytania precyzyjne (odpowiadajmy na nie cierpliwie i wyczerpująco). Dziecko wykazuje ogromną chęć porozumiewania się oraz dzielenia się spostrzeżeniami.

Dziecko 4-letnie utrzuca głoski s, z, c, dz, nie powinno już wymawiać ich jak ś, ź, ć, dź. Wiele dzieci zamienia głoskę r na l, co nie powinno nas jeszcze niepokoić. Niektóre dzieci wymawiają już głoskę r i często jej nadużywają (np. wymawiając mreko zamiast mleko).

Głoski sz, ż, cz, dż dziecko jeszcze zamienia na s, z, c, dz lub ś, ź, ć, dź (jest to tzw. seplenienie fizjologiczne – oczekujemy, że doskonalenie artykulacji głosek sz, ż, cz, dż nastąpi w 5 roku życia dziecka) . Pozostałe głoski powinny już być realizowane prawidłowo. Grupy spółgłoskowe są często upraszczane. Niektóre dzieci w tym wieku posiadają już pełen zasób głoskowy i mówią już całkiem poprawnie.

Dziecko 5 i 6-letnie

Wypowiedzi 5-letniego dziecka są wielozdaniowe. Dziecko chętnie opowiada o przebiegu różnych wydarzeń, uwzględnia kolejność zdarzeń i zależności przyczynowo-skutkowe. Potrafi wyjaśnić znaczenie słów, opisać przedmioty poprzez podanie ich cech charakterystycznych oraz zastosowań.

Zanikają nieprawidłowości gramatyczne. Dziecko chętnie poprawia siebie i innych. Doskonali się wymowa i artykulacja.

Dziecko 5-letnie wymawiać już powinno głoski sz, ż, cz, dż. Głoska „r” pojawia się już u większości dzieci w tym wieku, ale jej zamiana na „l” nie powinna nas jeszcze niepokoić.

Dziecko 6-letnie powinno już wypowiadać się poprawnie pod względem artykulacyjnym posiadając pełen zasób głoskowy. Wypowiedzi powinny być poprawne także pod względem gramatycznym.

Proces rozwoju języka i wzbogacania wypowiedzi trwać będzie nadal na dalszych etapach rozwoju.

Na co jeszcze warto zwrócić uwagę?

- czy prawidłowe jest ułożenie narządów artykulacyjnych do poszczególnych dźwięków (np. nieprawidłowa jest wymowa z wsuniętym między zęby językiem – jest to dość częsta wada wymowy, dotyczy głównie głosek s,z,c,dz, t,d,n, czasem też ś,ź,ć,dź oraz sz,ż,cz,dż),
- czy tempo wypowiedzi jest prawidłowe (czy może zbyt wolne lub zbyt szybkie),
- czy mowa jest płynna, czy też częste są „zacinania”, „zajknięcia”,
- jaka jest barwa i siła głosu,
- jaka jest budowa i sprawność narządów artykulacyjnych (żuchwy, warg, języka, podniebienia),
- jaki jest zgryz i stan uzębienia,
- jaka jest sprawność słuchowa,
- czy powtarzają się infekcje kataralne, czy jest przerost migdałków lub wymowa nosowa.